

God forvaltning av IBAene våre – en prioritert oppgave for NOF

Martin Eggen og Oddvar Heggøy

NOF har en overordnet visjon om livskraftige bestander av alle fuglearter i en sunn natur. At ivaretagelse av norske *Important Bird and Biodiversity Areas* (IBA) skal prioriteres i arbeidet er nedfelt i NOFs strategiske plan 2014–2019. Her heter det at «NOF skal arbeide for at norske IBA-områder (viktige fugleområder) og naturvernområder skal bevares og forvaltes på en bærekraftig måte».

IBA-konseptet til Birdlife International kom i gang i 1981. Det er identifisert over 10 000 slike områder over nesten hele verden. Til sammen utgjør de et nettverk som regnes som et absolutt minimum for å sikre den langsiktige overlevelsen til ulike fuglepopulasjoner. Både hekkeplasser, rastelokaliteter under trekket og overvintringsområder er med. NOF er en del av BirdLife International, og det er vi som har ansvaret for opprettelsen og ivaretagelsen av IBAer i Norge. Nylig har NOF gjort en betydelig jobb med å stedfeste Norges

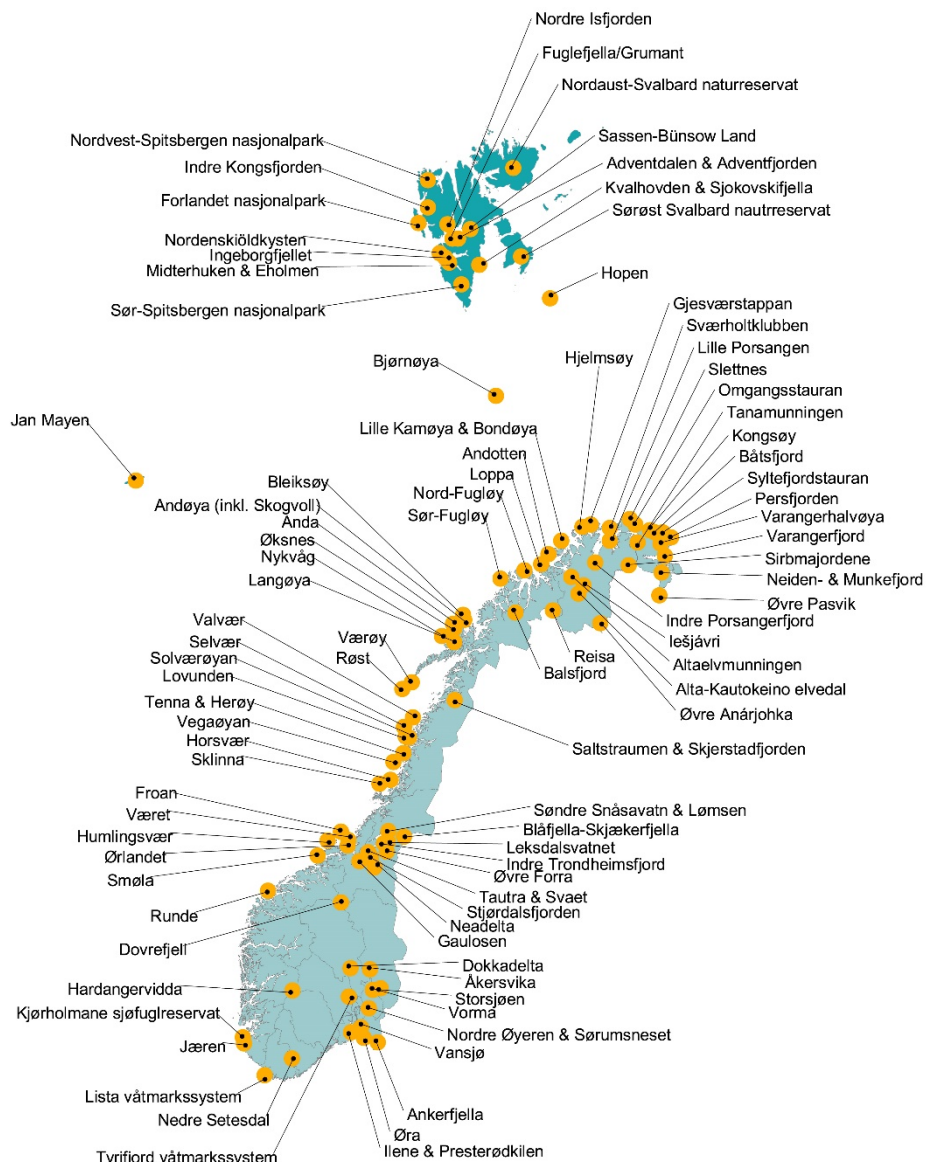
viktigste områder for naturmangfold med utgangspunkt i fuglelivet. Ser man på oversikten over norske IBAer, vil man raskt avdekke mange viktige hekkelokaliteter for sjøfugl som lunde og storskarv, rasteplasser for kortnebbgås og sangsvane, og overvintringsområder for havelle og sjøorre. Vi kaller artene som medfører IBA-status for et område for «triggerarter». IBA-ene er opprettet for dem. Her til lands er 38 % av IBAene tilstrekkelig vernet. Vi opplever at også vernede områder har forvaltningsmessige problemstillinger knyttet til seg, mest i forbindelse med ferdsel og forstyrrelse, men også arealinngrep og arealforandringer.

Status for norske IBAer

NOF ga ut en rapport om norske IBAer i 2015, og gjennomgangen her viser at vi har 76 IBAer på fastlands-Norge og 17 på Svalbard og Jan Mayen, altså totalt 93 stykker. Finnmark er fylket med flest IBAer, etterfulgt av

Nordland. I tråd med NOFs strategiske plan har sekretariatet det siste året gjort en hel del fremstøt for å gjøre konseptet kjent og sikre ivaretagelse av IBAene:

- Våren 2016 fikk vi politisk gjennomslag for bedre ivaretagelse av IBAer i Norge. Stortinget vedtok at IBAer skal prioriteres i videre vernearbeid for å sikre viktige hekke-, raste- og overvintringsområder for fugler.
- Vi har sendt brev til mange norske kommuner om IBA-konseptet, med informasjon om at de har slike områder i kommunen. Områder uten tilstrekkelig vern er prioritert, og der vi har IBA-voktere er brevene sendt ut i samarbeid med disse.

- Vi har laget en rekke nettsaker om IBAer og ulike utfordringer de står ovenfor.
- Vi har tatt kontakt med mange personer som vi anser som egnede IBA-voktere. Nå har cirka 30 IBAer en IBA-vokter.
- Vi har laget en manual og annet skriftlig materiale for IBA-vokterne våre.
- Vi har opprettet en Facebook-gruppe som letter informasjonsarbeidet mellom IBA-voktere og mellom sekretariatet og IBA-vokterne.
- Vi planlegger ytterligere offentlig informasjonsarbeid, blant annet publikumsvennlige skilt ved IBAene med informasjon om områdenes betydning og om IBA-konseptet.
- Det jobbes med å skaffe til veie midler som kan bedre informasjonsmateriell og dekning av utgifter til IBA-vokterne.

Bli en vokter du også!

Rask hoderegning med bakgrunn i tallene over tilsier at vi fortsatt mangler IBA-voktere for mange områder. Noen IBAer ligger langt til havs, eller er nokså utilgjengelig på andre måter. Det betyr ikke at de ikke er viktig å overvåke, men heller at det finnes utfordringer knyttet til det. Det mangler imidlertid også IBA-voktere i områder der det finnes mange aktive ornitologer, etablerte lokallag og fylkesavdelinger. Det er ikke slik at det bare skal være én vokter for hvert IBA. NOFs sekretariat bør ha en kontaktperson å kunne forholde seg til, men jo flere personer som samler informasjon, følger med og snakker om IBA, desto bedre. Har du, eller ditt lokallag, et IBA i nærområdet oppfordres du/dere til å bli IBA-voktere for området. Knapt noe er mer meningsfullt enn å være vokter for et globalt viktig naturområde!

Aktivitetene du velger å delta i som IBA-vokter baseres på IBAet og egne interesser og ferdigheter. I enkelte tilfeller vil enkeltpersoner eller lokallag ha kapasitet, interesse og evne til å gjennomføre mange ulike aktiviteter, men dette er naturligvis lettere om et antall personer med forskjellige evner og interesser sammen utgjør en gruppe av voktere. Uansett hvilken innsats man velger å legge ned, vil arbeidet og informasjonen som samles inn være verdifull. Et minimum er likevel at området besøkes én gang i året eller hyppigere, og at trigger-artene overvåkes spesielt. IBA-voktere forventes å rapportere resultater fra overvåkingen til NOF minst én gang i året, og hvert år innen årets utgang (31. desember).

Et sentralt poeng her er spekteret i aktiviteter man kan gjøre som IBA-vokter, og hvor viktig dette er. Som utgangspunkt for turer, sosiale aktiviteter, læring, for positivt informasjonsarbeid, for fuglevernarbeid og samarbeid med sekretariatet er konseptet unikt, og passer godt for lokallagsarbeid. Vi håper alle lokallag ønsker å være med der det finnes IBA-er i områder de dekker, og at mange medlemmer melder sin interesse direkte på IBA@birdlife.no

Det meste her i livet er ikke IBA-er

IBAene våre omtales gjerne som globalt viktige områder. Så lever du kanskje med den realitetsoppfatningen at det finnes uhorvelig viktig natur også utenfor de 93 norske IBA-områdene. Det har du selvsagt helt rett i. Bortfall av fuglers leveområder eller negative påvirkningsfaktorer i form av bl.a. forstyrrelser og forurensning er ensbetydende med lavere fuglebestander. Når fuglenes hekkeplasser forsvinner ettersom arealene de benyttet forandres, vil det i de fleste tilfeller bety et redusert antall fugler. Sjelden står det ledige, gunstige områder og venter på dem et annet sted. Lavere hekkesuksess, lavere kroppskondisjon og høyere voksendødelighet følger av stadige forstyrrelser, lavere kvalitet på leveområdene og forurensning.

Det betyr at hver og en av oss har verdifulle områder der vi bor. Oppfordringen om å være voktere for dine områder, også der det ikke finnes IBAer gjentas derfor her. Tips ditt lokallag eller din fylkesavdeling dersom du mener naturkvalitetene i dine områder er truet. NOF har mange dyktige folk i sin portefølje, og det gjøres mye godt fuglevern over hele landet. Imidlertid er det et problem å få oversikt over alle store og små inngrep som planlegges og utføres. Altfor ofte kommer man for sent på banen. I noen saker kunne mye skade ha vært begrenset med tilførsel av riktig kunnskap tidlig i prosessene. Her har alle medlemmer i NOF en kjempeoppgave med å være varslere, og bidra med lokal kompetanse. Ta i bruk NOFs unike nettverk. NOFs natuvernrådgiver sentralt, Martin Eggen, kan kontaktes på martin@birdlife.no, eller på telefon 905 65 108.